

регіону: збереження ґрунтів та їх корисних властивостей, максимальне запобігання втрат продуктивних земель; своєчасне попередження і усунення деградації, забруднення, засмічення земель відходами виробництва і споживання, порушення та знищення ґрунтів, їх рослинного покриву; недопущення промислової, сільськогосподарської і іншої діяльності, що погіршує природне функціонування та родючість ґрунтів; запобігання і усунення негативного впливу деградованих, забруднених і порушених земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище, природні ресурси, економічний і соціальний розвиток; пріоритет інтересів охорони земель над економічними інтересами.

Список використаних джерел

1. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Микула О.Я. та ін.. Теоретичні основи державного земельного кадастру. – Львів, 2006. – 99 с.
2. Гнаткович Д. І. Науково-методичні положення оцінки земель України у світових цінах. – Львів, 1995. – 102 с.
3. Добряк Д.О., Канаш О.П., Розумний І. А. Класифікація та екологічне використання сільськогосподарських земель. - К, 2001. – 309 с.

Піліпинець А.

*магістрант II курсу спеціальності 101 Екологія
Науковий керівник - доц. Стецько Н.П.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ, ЕСТЕТИЧНОЇ ФІТОМЕЛІОРАЦІЇ В МІСТІ ТЕРНОПІ

Сучасна фітомеліоративна діяльність поширилася в багатьох напрямках господарської діяльності, формуючи за своїми основними функціями (продукційними та середовищевірними), лісо- та сільськогосподарську, інженерно-захисну, санітарно-гігієнічну, рекреаційну, естетичну та архітектурно-планувальну фітомеліорації.

Фітомеліорація (грец. φυτόν – рослина та лат. melioratio – покращення) – порівняно новий науково-технічний напрям в екології, означає розробку комплексних заходів із використання рослинних систем для покращення просторово-естетичних характеристик навколишнього середовища.

Реймерс М.Ф. дає таке визначення фітомеліорації: «...комплекс заходів, спрямованих на поліпшення природного середовища за допомогою культивування або підтримки природних рослинних

угруповань (створення лісосмуг, кулісних посадок, посів трав тощо)».[2]

Рекреаційна фітомеліорація базується на досягненнях естетичної та санітарно-гігієнічної фітомеліорації. Паркові насадження разом із зеленню садів, газонів, квітників продукують свіже повітря та естетичний простір.

Розглядаючи місто і приміську зону як єдине ціле, варто зауважити на характерний для більшості міст плавний перехід від зелені відкритих просторів до зелені міської забудови. Зелена рослинність робить соціоекосистему міста повноцінною екосистемою, а наявність зелених насаджень в місті є умовою забезпечення міського населення рекреаційним ресурсом.

Ефективність естетичної фітомеліорації полягає у її впливі на психоемоційні почуття людини. Забезпечити високий рівень естетичності зелених насаджень можна лише за умови правильного використання основних принципів *садово-паркових пейзажів* [3]. Художнє насадження можна створити лише тоді, коли беруться до уваги такі основні вимоги:

- комплексний вибір ділянки під садово-парковий об'єкт;
- обґрунтований біолого-екологічний підбір дерев, чагарників і трав'яних рослин;
- художнє поєднання дерев і чагарників у зелених масивах та біогрупах.

Створення декоративних насаджень залежить від правильного вибору ділянки, рельєф місцевості, кліматичних умов, родючості та зволоженості ґрунту, стану вже існуючих рослинних угруповань і наявність тваринного світу.

Підбір рослинності для створення садово-паркового об'єкта здійснюється за *екологічним (типологічним) принципом*. Визначається тип лісорослинних умов, який об'єднує лісові та нелісові ділянки із подібними ґрунтово-гідрологічними умовами. В основу розміщення рослин в садово-паркових композиціях покладений *фітоценотичний принцип, який впливає із знань про сумісне зростання рослин*. Він полягає в тому, що дерева і чагарники в процесі свого розвитку взаємодіють між собою та впливають на розвиток насадження, формують екосистеми.[2]

Сприятливі умови для розвитку рослин найчастіше виникають тоді, коли штучні насадження за своїм складом наближаються до природних фітоценозів. Тому основу садово-паркових насаджень краще створювати із місцевих деревно-чагарникових порід, згрупованих в

натуральних для них поєднаннях. Екзоти найкраще використовувати для декорування узлісь і парадних місць.

Керуючись фітоценотичним принципом пропонуються такі варіанти угруповань деревних і чагарникових порід: ялинники чисті та мішані з ялицею, сосною, березою, дубом, липою і підліском із ліщини; сосняки чисті та мішані з березою, дубом, кленом і підліском із ліщини та ялівцю; модринники чисті та мішані з ялиною, ялицею і підліском із шипшини та спіреї; діброви чисті та складні з супутниками – липою, кленом, грушою та підліском із калини і ліщини; березняки чисті та мішані з ялиною та підліском із ялівцю і шипшини; липняки чисті та мішані з кленом та підліском із калини.

На *естетичні якості* садово-паркових насаджень впливає їх *декоративність*. У мальовничих композиціях квітучих рослин зазвичай мають справу з різними комбінаціями забарвлень квітів і стебел. Різноманітні композиції барв, форм листя і крони, розмірів і фактури рослин створюються за *художньо-декоративним принципом*.

Рекреаційна фітомеліорація передбачає використання рослинного покриву міської та приміських зон для повноцінного відпочинку населення.

Рекреаційна фітомеліорація проводилась і проводиться у всіх парках міста Тернополя, вона пов'язана із формуванням ландшафту, озелененням. Особливо варто відмітити парк «Топільче» який розміщений в долині річки Серет, на одній із заболоченій заплави річки, територія рівнинна. Річкові та долинні ландшафти здавна використовували як місця відпочинку. Зберегти цю функцію ландшафту можна при здійсненні заходів з формування просторової структури території, що виходить за межі чисто технічних потреб. Матеріалом для формування річкового і долинного ландшафту є дерева і чагарники.[4]

Висадка рослин по берегах водостоків і в долинних ландшафтах належить до спеціальної галузі *інженерної біології*. Правильний підбір рослин для захисту берегів і закріплення схилів або ж розчленування долинного простору вимагає особливого досвіду і знань. У природі водотоки створюють умови для життя рослин і тварин. Завданням у парку «Топільче» було досягти мети розвитку рекреаційної, природоохоронної діяльності, для збереження і відновлення різноманіття життєвих форм рослинного і тваринного світу як у воді, так і на берегах водойми, на меліоровані території.

Дерево-чагарникова рослинність забезпечує захист високих берегових схилів від пошкоджень, зсувів та ін. процесів: різні види таволги, форзиція звисаюча, калина звичайна, ліщина, бузок, шипшина, ялівець. Де відсутній, деревно-чагарникові представники формується

злаковий дерновий покрив, який немає такої потужної фітомеліоративної сили, як деревно-чагарникові зарості. Добре проведена меліорація території, фітомеліорація прибережних зон озер і каналів які є в межах парку. Рослинність парку забезпечує регулювання вологообігу, мікроклімату, естетичну привабливість.

Парк «Національного відродження», цікавий в ландшафтно-фітогенетичному відношенні. Парк великий за площею із складним рельєфом, це дає можливість фітомеліораторам відтворити природні особливості ландшафтів формуючи біотопи мішаних лісів з усіма представниками деревних, чагарникових, трав'яних культур, а також екзотичних представників. Негативним є те, що значні площі по периметру парку забрані під забудову, лише ділянка парку яка прилягає до вулиці Степана Бандери залишилась незмінною з часів створення парку.

Парк ім. Т.Г. Шевченка створений на місці заплави річки Серету, яка щороку навесні та влітку заливалась водою. Місцевість «Підзамче» була суцільною руїною у післявоєнний період, при завершенні будівництва готелю «Тернопіль» були проведені роботи з благоустрою цієї території, створені мальовничі тераси. На території парку успішно проведена фітомеліорація висаджені дерева, кущі, газони.

В межах паркової зони розміщене Тернопільське водосховище, яке також потребує грамотного озеленення. Зі сторони парку ім. Т.Г. Шевченка, дамби берегова частина водосховища окультурена - кам'янисте покриття, вода застійна, формується намул.

Зі сторони Регіонального ландшафтного парку «Загребелля», села Біла береги закріплені рослинністю, це - хвилеломні насадження: верба біла, верба мигдальна, аморфа кушова; хвилегасні зарості напівводної рослинності: зарості очерету озерного і комишу, осоки; намулорегулюючі насадження мають зменшувати швидкість і витрати води - верба біла, посадки чагарників; внутрішлявні намулорегулюючі насадження - дуб, в'яз, осокір, верба, вільха чорна. Рослинність затіняє водосховище, внаслідок чого сповільнюється випаровування, насичує воду киснем, проживають представники земноводних. риби, проростають латаття жовте (*Nuphar lutea*) багаторічна водяна трав'яниста рослина родини лататтевих. Латаття біле *Nymphaea alba* - багаторічна водяна трав'яниста кореневищна рослина родини лататтевих. Єдина рослина, яка мільйони років без будь-яких морфологічних змін існує у флорі України.

В цій частині водосховища розміщена рекреаційна зона відпочинку - міський пляж, простягається регіональний ландшафтний парк «Загребелля». Недоліком є те, що вздовж водосховища ведеться

приватна забудова, що негативно впливає на якість води. Парк цікавий в фітомеліоративному, культурному, рекреаційно-естетичному відношенні.

Малоосвоєною в рекреаційному і естетичному відношенні є регіональний ландшафтний парк «Загребелля». Найбільший за площею, у фітомеліоративному відношенні, рослинність представлена представниками класу Подільських ландшафтів, мало змінена є представники червонокнижних, ендеміки. частина парку з боку приміської пляжної зони через забудови.

Рекреаційно-естетична фітомеліорація добре проведена у скверах, бульварах, житлових районах, приватних забудовах на території закладів освіти (дошкільна і середня), території закладів охорони здоров'я, території культурно-видовищних і дозвільних закладів, територіях спортивних майданчиків, спортивних та фізкультурно-оздоровчих споруд міста Тернополя. На невеликих площах вирощуються декоративні, розмежувальні, маскувальні насадження, шкільні дендрарії з цікавим ландшафтним дизайном. Озеленення [2]

створює комфорт для жителів міста і виконує своє функціональне призначення.

Вимоги до проведення рекреаційно-естетичної фітомеліорації досить високі у Тернополі. Головна їх функція задовільнити потреби рекреантів, а також відтворювати і підтримувати природні екосистеми, для гармонійності структури природничої складової міста.

Список використаних джерел

1. Екологія города / под редакцией Стольберга Ф. В. - К.: Либра, 2000.- 464 с.
2. Кучерявий В.П., Генік Я.В., Дида А.П. Рекультивация та фітомеліорація. Навчально-методичний посібник. – Львів НЛТУ, 2006. – 116 с.
3. Морозов В.В. Ландшафтні меліорації. Навчальний посібник. - Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – 224 с.
4. http://www.lvivcenter.org/uk/umdp/posts/post/?ci_themeid.

Стрембіцький Л.

*магістрант II курсу спеціальності 101 Екологія
Науковий керівник – доц. Янковська Л.В.*

ІХТІОЛОГІЧНІ ВИДИ-ІНТРУДУЦЕНТИ РІЧОК БАСЕЙНУ СЕРЕДНЬОГО ДНІСТРА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОСИСТЕМУ

Мало яка тема в науковому світі викликає такі протиріччя, палкі дискусії і взаємні звинуваченні сторін-опонентів в упередженості і